

FILOZOFICZNA GENEZA

IDEALU WYCHOWAWCZEGO "CHOWANNY".

Filozoficzny system Trentowskiego określić można jako spekulacyjną metafizykę o maksymalnym programie i uniwersalnych aspiracjach.

Założenia systemu sformułowane zostały pod wyraźnym wpływem idealistycznej filozofii niemieckiej Hegla, Fichtego i Schellinga w pracy *Grundlage der Universalen philosophie* /1837/ i nie uległy już zmianie, znajdując swoje rozwinięcie w trzech głównych dziełach: *Chowanie*, czyli systemie pedagogiki narodowej /2 t., 1842/; *Myślini*, czyli całościach logiki narodowej /2 t., 1844/ i *Panteonie Wiedzy Ludzkiej* /3 t., 1873/84/ wydanym już po śmierci autora /1869/. Niewydana 4-tomowa *Bożyca* zawiera teologiczne poglądy Trentowskiego.

Filozofia Trentowskiego nie znalazła dotychczas należytej oceny. Już u współczesnych spotkać można o nim sądy krańcowo różne. Mało kto wnikał w jego poglądy, ale oburzonych było wielu i atakowano go ze wszystkich stron. Faktycznie, mimo pewnej popularności w latach 40-tych, pozostał prawie nie znany i szybko zapomniany. A stworzył system dość oryginalny, oparty na samodzielnym przetrwaniu myśli filozoficznej i osiągnięciu nauki. Jego stosunek do heglizmu do dzisiaj nie został bez reszty wyjaśniony. On sam, jak się zdaje, wcale nie był zachwycony mianem polskiego Hegla, jakie zyskał u współczesnych i niejednokrotnie próbował wyjaśnić, że jego triada jest zupełnie różna od triady Hegla, że synteza nie jest dla niego prostą sumą składników, lecz zupełnie nową, ujmującą całą rzeczywistość zasadą /różnojednią filozoficzną/^{2/} Zarzucał też Heglowi, nie bez słuszności, że rozszerzył podmiotowość człowieka na przedmiotowość całego bytu i próbował zdecydowanie odgrodzić się od tego jednostronnego idealizmu.

2/ Br. Trentowski - *Panteon Wiedzy Ludzkiej*, Poznań 1873, t. III s. 349 i nast.